

“Els espanyols criminalitzen el nacionalisme democràtic”

Josep Vicent Marquès
(València, 1943)

ha editat, per tercera
vegada a Edicions 3i4,
‘País perplex’, obra amb
la qual va ser guardonat
amb el Premi Octubre
d’Assaig Joan Fuster
l’any 1973.

Marquès presentarà
aquesta nova edició el 22
de març, a les 19.30 h,
a l’Aula Magna de
la Universitat de València.
Hi assistiran Vicent Soler,
Joaquim Azagra, Rafael
Castelló, Alfons Cucó,
Ramon Franquesa
i Gil-Manuel Hernández.

El 1973 Josep Vicent Marquès guanyava el Premi Octubre d’Assaig Joan Fuster amb l’obra *País perplex*, una anàlisi sociològica i política que mirava d’esbrinar el perquè de la “minoria d’edat” dels valencians. L’autor hi analitzava alguns dels complexos que han impedit històricament la plena consolidació del nacionalisme polític valencià. Les formes de la “fosca consciència”, la “mala consciència” i la “negació del País o les actituds negatives” són algunes de les manifestacions que palesaven la incapacitat dels valencians per trobar una fórmula identitària de consens. Aquesta tercera edició de *País perplex* ve acompanyada d’una sèrie de textos de diferents especialistes sobre el cas valencià —Joaquim Azagra, Rafael Castelló, Pepa Chesa, Alfons Cucó, Ramon Franquesa i Gil-Manuel Hernández—, més un epíleg de l’autor, que ponderen la veritable dimensió i transcendència de *País perplex*.

—Quin sentit té reeditar, després de més de vint-i-cinc anys, el seu llibre *País perplex*?

—La publicació de *País perplex* ara es justifica per dues raons de pes. La primera és que em vaig trobar en una situació personal que em feia pensar que m’havia de morir i volia que en quedara constància, perquè el llegiren, del meu llibre. I la segona raó és que si la gent s’haguera llegit *País perplex*, la “Batalla de València” es podria haver previst. Perquè la fosca consciència és el que aquesta gent ha manipulat fins convertir-la en blaverisme.

—Al seu llibre parla de fosca consciència, mala consciència i de les actituds negatives. Aquestes formes de “no-assumpció” del país encara són vigents?

—Sí. Una bona part de la gent que llavors tenia fosca consciència ha estat utilitzada després pel blaverisme i, molt en contra de la seua voluntat, ha acabat en el PP. I s’han dedicat a justificar això, a utilitzar la mala consciència modernitzada i encabida en un nou espanyolisme que ha incorporat com a peculiaritat allò de “*somos muy españoles y muy valencianos*”. Fins al punt que el subjecte “normal” valencià —oficialitzat, normalitzat i estandarditzat— no se sent espanyol sinó “muy español”. En les enquestes surt més espanyolisme al País Valencià que a qualsevol comunitat autònoma. La normalitat és sempre una exageració en aquest sentit. Al mateix temps, però, i això és una paradoxa, ha minvat la fosca consciència, perquè molts dels seus elements eren propis d’una determinada època. I hi ha aparegut, també, una forta entrada d’elements de consciència o preconsciència nacional en tota la gent que ha estudiat en la llengua pròpia.

—I les formes de negació del país?

—Hi ha qui protesta pel compromís nacional valencià. Si la Universitat de València, per exemple, assoleix la normalització i l’oficialitat del valencià dins de la seua institució, aquesta gent que s’expressa únicament en castellà i que es creu successora imatginària del llatí, llavors, perd poder, perquè ja no té la seguretat de parlar la llengua que considera oficial.

“El PP ha racionalitzat el mercat per dir: compte, que hi ha pastís per tothom. Un país que no ha estat capaç d’assumir la seua història tracta ara de vendre història-ficció en forma de Terra Mítica.”

L’hostilitat cap a qualsevol forma de consciència de país té molt a veure amb la por a perdre el control que, d’una manera provinciana, exerceixen certes minories. És el cas, per exemple, de la polèmica que es va produir fa poc entorn a la commemoració del cinquè centenari del jubileu del papa Alexandre Borja. L’autoodi s’expressa a través de l’espanyolisme, un sentiment a partir del qual aquesta gent ha mirat de “purificar-se”.

—El llibre reprèn una tesi de Joan Fuster segons la qual mai no ha existit una burgesia valenciana veritablement nacional ni el País Valencià ha estat realment un país industrial.

—L’any 71 els economistes encara estaven calibrant el que hi havia i no hi havia al País Valencià. Mollà i jo analitzàrem el cens del 70 i comprovàrem que la classe obrera era més nombrosa que no la petita burgesia, i que no estava gens clar que el País Valencià fóra de petits i feliços propietaris. Per a mi el tema fonamental de debat polític, pel que fa a la burgesia, era que si hi havia hagut burgesia a València aquesta havia estat impresentable. Hi havia la polèmica entorn de si efectivament hi ha-

via hagut o no burgesia. Hi havia les meues tesis, que coincidien amb les de Vicent Garcés, i a escala estatal hi havia també les tesis de Laredo, Martínez Alier, Leguina... enfront de les tesis del PC. El que sembla evident és que no es podia esperar que apareguera la burgesia, perquè ja hi havia aparegut. El que passa és que havia sorgit una burgesia que no feia el pes. A més a més, hi ha la qüestió de si tota burgesia s’ha de convertir necessàriament en burgesia democràtica, nacionalista i industrialitzadora. De vegades resulta demòcrata i de vegades, no. En una ocasió li vaig preguntar a Fuster si ell considerava que hi havia o no burgesia. Fuster es va empenyar afectuosament amb mi i em va dir que no hi havia hagut el tipus de burgesia que al sector nacionalista li haguera agradat. La burgesia nostra ha estat històricament inculta, gasiva i procastellana.

—I pel que fa a la posició que va mantenir, dos anys després, Ernest Lluch al llibre *La via valenciana*, que, per cert, va ser guardonat amb el Fuster d’assaig el 1975?

—Ernest Lluch estava en la línia moderada; en la suposada ruptura que després es convertiria en reforma i en la potenciació de la socialdemocràcia. Jo potser hi vaig magnificar la discrepància política perquè estava alineat en un tipus de trencament afí als sectors anticapitalistes, als moviments autònoms, de Germania Socialista i dels trotskistes.

—En el darrer capítol del llibre, ha fet un diagnòstic del present polític valencià realment demolidor.

—La burgesia d’ara ha entrat en una fase de desvergonyiment total, no té escrúpols. Ara el govern del PP es dedica a posar-ho tot en venda, la qual cosa no vol dir crear riquesa sinó malvendre el territori i el patrimoni històric. Ho han convertit tot en un gran mercat. A efectes pràctics, això significa que si abans la burgesia atacava els moviments mínimament nacionalistes d’aquest país, ara ataca de ple el territori. I això es pot comprovar en les últimes transformacions de zones forestals en finques agrícoles,

en la construcció d’una quantitat enorme d’obres públiques, en el suport al Pla Hidrològic Nacional... de manera que tots els contractistes, alguns dels quals són importants dirigents empresarials, tenen el negoci assegurat. El que ha fet el PP és racionalitzar el mercat per poder dir: “Compte, que hi ha pastís per tothom”. La política hidrològica casa amb la política de convertir aquest país en una gran simulació. Un país que no ha estat capaç d’assumir la seua història tracta ara de vendre història-ficció en forma de terra mítica.

—I en quina situació es troba a hores d’ara l’oposició?

—Jo tinc un gran respecte pel treball que fa Esquerra Unida, tot i que dintre d’aquest partit hi ha els comunistes renovats i els d’Esquerra i País. D’altra banda, el problema del PSOE és que va detentar durant molt de temps el poder. El PSOE perd al País Valencià pels errors de Madrid. La seua gestió va ser honesta i afortunada, si tenim en compte la seua línia política —que, òbviament, no és la meua— de modernització i continuïtat del model de desenvolupament capitalista, matisat pel fet de no fer el negoci privat, etc., i per la preocupació per les desigualtats socials. Ara bé, quan perd el poder, no sap reaccionar. Vist des de fora, sembla que es produeix una “espantada”. Hi ha dirigents que se’n van a Madrid, i d’altres que queden marginats per la pròpia dinàmica del partit. I es troba amb un sector ja un poc vell i cremat que necessita, no econòmicament però potser sí psicològicament i moralment, continuar manant en el partit. L’espectacle ha estat terrible. Jo forme part d’un sector cívic de població, però, que prefereix barallar-se contra el PSOE que barallar-se contra el PP. Preferiria que en les pròximes eleccions manara el PSOE abans que no el PP. No m’és indiferent qui governi el país. Una pujada del vot nacionalista d’esquerra no em deixaria satisfet si continua manant el PP.

—Què pot fer el PSPV per a contrarestar el corrent espanyolista del PSOE?

—Mentre s’entesten a declarar-se de centre, deixaran fora una part

considerable dels seus votants d'esquerres no radicals. Ara resulta que és una gran temporada política per al centre! Això explica el tercer espai de què parla Pere Mayor. Jo no entenc de quin tercer espai parla el dirigent del Bloc. Pere Mayor diu que equidista del PP i del PSOE. A mi em sembla, però, que el Bloc es troba ara més a prop de la dreta.

—Hi tenen alguna cosa a fer els partits minoritaris, a les pròximes eleccions?

—Jo crec que estem condemnats a anar junts: independents, Verds, Esquerra Unida, Bloc, Esquerra Republicana, Esquerra Valenciana... El problema, però, és si el PSOE hi entra o no, en aquest espai. Això demanaria una línia molt clara de defensa del territori i del discurs propi respecte del discurs de Madrid. En la pràctica política de debats ideològics n'hi ha molts, i de problemes, bronques i manies a escala local, també. Però prioritats i sensibilitats no n'hi han tantes. Hi ha una sensibilitat nacionalista, una sensibilitat feminista, una sensibilitat ecologista... No som tots d'una peça. En les manifestacions de signe progressista acostumes a trobar-te sempre amb persones procedents de totes aquestes sensibilitats. Per això pense que podem unir esforços entre tots.

—El govern central criminalitza el nacionalisme democràtic?

—Jo crec que sí. I pense que aquesta criminalització és absolutament lamentable. Però no es podia haver aconseguit sense la inestimable col·laboració d'ETA. Els elements més assilvestradament nacionalistes espanyols tracten de criminalitzar el nacionalisme democràtic. Pretenen que el nacionalisme es justifique contínuament. "Ei, que jo sóc nacionalista però sóc demòcrata!". Obliden que va ser el nacionalisme el que va lluitar per la democràcia durant molt de temps. Hi ha coses que resulten particularment indignants. Pel que fa als militars i als empresaris, per exemple, s'ha passat d'una mania persecutòria a la glorificació. Que els nacionalistes com jo hàgem de defensar el PNB...

Josep Vicent Marqués és professor de Sociologia a la Universitat de València. A més a més, ha desenvolupat una importantíssima tasca com a conferenciant, articulista i escriptor.

—I què es pot fer en la qüestió basca?

—Supose que anunciar l'autodeterminació amb un termini prudent i negociar-la en un context adequat. El model del Quebec fóra bastant adient, sobretot tenint en compte que la voluntat d'un poble no s'expressa una única vegada. La conducta d'ETA és censurable, però tenir els presos fora d'Euskadi tampoc no és justificable. L'única pena que s'hauria d'imposar és la de la privació de llibertat. Per tant, que la gent haja de desplaçar-se per veure els seus familiars és castigar unes persones que no han format part del delictes. És posar una pena addicional a la privació de llibertat.

—És possible la unió del nacionalisme?

—Jo pense que sí, sobretot si es fa juntament amb l'esquerra, l'ecologisme, etc. Tot depèn del tipus de discurs en què et bases a l'hora d'abordar aquestes qüestions. Fonamentalment, la idea és deixar de banda la polarització de manifestacions i atènyer programes més concrets. El que jo demanaria és pluralisme enfront d'unificació, la uniformació, la globalització i l'imperialisme. Tot el que siga intercanviar experiències i defugir, per tant, l'endogàmia, està bé. Tot el que

sigués normalitzar culturalment i políticament els tres països de cultura i llengua catalanes és positiu.

—Enguany ha entrat en vigor la Llei d'Estrangeria, a instàncies de la majoria aclaparadora del PP. Què en pensa, de la qüestió de la immigració?

—Aquest assumpte mostra, una vegada més, la burreria que caracteritza la burgesia i la classe empresarial, valenciana en particular, i espanyola en general. Perquè sembla que de sobte fan falta els immigrants. S'hauria d'haver anat preparant la població abans i no ara. Que quan manava el PSOE no es podia haver plantejat aquesta qüestió? El que passa és que no hi ha capacitat d'organització de l'acollida. Que els immigrants se n'hagen d'anar per a aconseguir papers per a poder treballar ací em sembla una mesura prepotent, com això de dir "Ahora usted salga y salude como Dios manda". La paradoxa és que els immigrants fan falta. Les persones que es van tancar a les esglésies tenien raó. Hauríem de preguntar-nos què és realment important en una societat inevitablement plural com la nostra.

Juli Capilla